

The Pattern of Deviation for Children and Youth who Commit Drug Offenses Out of the Criminal Justice System According to the Opinions of the Personnel in the Justice System*

Suwanna Khundiloknattawasa

Chiangtawan Yoddamnoen

Akka Nakphoung

Somya Intarakaset

Siriwan Kamolsuksatit

Lecturer at Faculty of Humanities and Social Sciences

Nakhon Sawan Rajabhat University

Rachata Khundiloknattawasa

Administrative Inspector Nakhon Sawan Provincial Police

Corresponding Author: suwanna6605@gmail.com

Received: July 17, 2022 Revised: August 5, 2022 Accepted: August 26, 2022

Abstract

This research aimed to study the patterns of deviance of children and youth who commit crimes involving drug cases, to be taken out from the judicial process based on the opinions of the judicial personnel. This qualitative research determined the samples by purposive sampling to select the sixty persons who had experience dealing with children and youth who were involved with drugs. An in-depth interview and content analysis were used to collect the data.

The results showed that the deviance of the cases involving children and youths who commit drug-related offenses so that the cases were to be taken out from the justice system, several issues needed to be emphasized. The important issues include: 1. the investigating officers suggested that evidence gathering process needed to be done quickly with the use of technology, and the regulations related to the publication of the prosecutor's case needed to be revised; 2. according to the prosecutor's suggestion, the penalty rate criteria for children and youth was needed to be adjusted. This is for their behaviors improvement stage, and this process needed cooperation from those children and their guardians; 3. the judges of the Juvenile and Family Court

* This article is part of the research on "Integrating Performance Standards for the Network of Officials in Dealing with Child and Youth Offenders for Drug Offenses"

suggested that the pattern of a trial in which the accused confesses their offenses and the investigating officer could immediately verbally prosecute the accused (red card) could be used in this case, while the remedial process will be carried out after the court orders and 4. other support agencies suggested that the evidence gathering support system needed to be developed together with the investigating officers.

Keywords: Case Deviation Patterns, Children and Youth Committing Drug Offenses, Criminal Justice, Personnel in the Justice System

รูปแบบการเปี่ยงเบนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามความคิดเห็นของบุคลากร ในกระบวนการยุติธรรม**

สุวรรณา คุณดิลกณัฐธสา

เฉิงตะวัน ยอดดำเนิน

เอกลักษณ์ นาคพ่วง

สมญา อินทรเกษตร

ศิริวรรณ กมลสุขสถิต

อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

รชต คุณดิลกณัฐธสา

สารวัตรฝ่ายอำนวยการ ตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์

Corresponding Author: suwanna6605@gmail.com

ได้รับบทความ: 17 กรกฎาคม 2565 ปรับปรุงแก้ไข: 5 สิงหาคม 2565 ตอรับตีพิมพ์: 26 สิงหาคม 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเปี่ยงเบนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมตามความคิดเห็นของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าการเปี่ยงเบนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ 1. กลุ่มพนักงานสอบสวน มีความเห็นว่า การรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ต้องทำด้วยความรวดเร็ว นำเอาเทคโนโลยีมาใช้และต้องแก้ไขระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการรับสำนวนของพนักงานอัยการ 2. กลุ่มพนักงานอัยการ มีความเห็นว่า ต้องกำหนดเกณฑ์อัตราโทษในการจัดกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อนำไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและต้องมีส่วนร่วมจากเด็กและเยาวชนและผู้ปกครอง 3. กลุ่มผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว มีความเห็นว่านำเอารูปแบบการพิจารณาคดีที่ผู้ต้องหาได้รับสารภาพแล้วพนักงานสอบสวนสามารถฟ้องผู้ต้องหาด้วยวาจา (ใบแดง) ได้ทันที ส่วนมาตรการแก้ไขฟื้นฟูเป็นการดำเนินการภายหลังที่ศาลมีคำสั่ง และ 4. กลุ่มหน่วยงานสนับสนุน มีความเห็นว่าต้องพัฒนาระบบสนับสนุนการรวบรวมพยานหลักฐานกับพนักงานสอบสวนโดยตรง

คำสำคัญ: รูปแบบการเปี่ยงเบนคดี, เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด, กระบวนการยุติธรรมทางอาญา, บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

** บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการมาตรฐานการปฏิบัติงานสำหรับเครือข่ายเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด”

บทนำ

ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยที่แตกต่างไปจากในอดีต เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ หรือเทคโนโลยีส่งผลกระทบก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายตามมา ทั้งโดยตรงและทางอ้อมต่อเด็กและเยาวชน ครอบครัว ชุมชนรวมถึงสังคมไทย เห็นได้จากอาชญากรรมทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดยังเป็นเด็กและเยาวชนเพิ่มจำนวนมากขึ้น ซึ่งการกระทำความผิดเหล่านั้นล้วนเป็นความผิดร้ายแรง ไม่ว่าจะเป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิต ความผิดเกี่ยวกับร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ฯลฯ แต่ในการลงโทษเด็กและเยาวชนที่ได้กระทำความผิด ประเทศไทยใช้แนวคิดการลงโทษที่เน้นการเยียวยาแก้ไข ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้มาอย่างยาวนานต่อเนื่องเพื่อให้เด็กกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อีกครั้งโดยเร็ว โดยแนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทุกคนและในทุกฐานความผิด (อรุณรัตน์ อารังศรีสุข, 2563, หน้า 48)

สถานการณ์ปัจจุบันเด็กและเยาวชนมีการกระทำความผิดและต้องถูกดำเนินคดีเพิ่มสูงขึ้น สาเหตุที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นกระทำความผิดมีหลากหลายสาเหตุ เช่น ปัญหาจากตัวเด็กเอง ปัญหาครอบครัว ปัญหาความยากจนหรือสภาพแวดล้อม ทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไป ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมเกเร ก้าวร้าวชอบความรุนแรง มั่วสุมและเสพยาเสพติด จากสาเหตุดังกล่าวอาจเป็นเหตุให้เกิดการกระทำความผิดได้ ไม่ว่าจะเป็นความผิดเล็กน้อยจนถึงขั้นร้ายแรง การที่จะแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนนั้นจำเป็นต้องแก้ที่สาเหตุและหาแนวทางวิธีการแก้ไขที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและป้องกันไม่ให้เกิดกลับมากระทำความผิดซ้ำ (สุปราณี สุวรรณทรัพย์, และสุนทรี บุญชิตชน, 2565, หน้า 225)

เด็กเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติในอนาคต หากต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาย่อมจะต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม (สุธีรักษ์ วชิรโชติ, 2554, หน้า 1) การลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นไม่ได้มุ่งเน้นการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำความผิด สภาพแวดล้อมและสภาพของเด็กและเยาวชนที่เป็นเหตุให้กระทำความผิด และใช้วิธีการที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนโดยการเยียวยาบำบัดฟื้นฟูแทนการลงโทษที่ใช้กันอยู่ (พงศ์จิรา เชิดชู, 2558 หน้า 5; วรภัทร รัตนพาณิश्य, 2562, หน้า 366-394)

หากพิจารณาตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กในคดีอาชญากรรม จะพบว่าข้อกำหนดอัตราโทษของเด็กจะขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะของเด็กในแต่ละช่วงวัย เนื่องจากเด็กในแต่ละช่วงอายุมีความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีที่ต่างกัน วิธีการที่จะลงโทษจึงต้องแตกต่างกันด้วยสุดท้ายแล้วแม้เด็กจะกระทำความผิด และต่อมาศาลพิพากษาว่ามีความผิด แต่ศาลจะลงโทษไม่ได้เนื่องจากมีประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 ให้ความคุ้มครองอยู่แต่ศาลยังคงมีอำนาจในการใช้วิธีการสำหรับเด็ก ตั้งแต่กล่าวถึงตัวเด็กไปจนถึงวิธีการที่หนักที่สุดสำหรับเด็กคือ ส่งตัวไปฝึกอบรมที่สถานฝึกและอบรมตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกินกว่าเด็กนั้นจะมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับเด็กฉบับใด ทั้งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ล้วนแล้วแต่ตราขึ้นมาบนพื้นฐานของทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู โดยเป็นการมุ่งเน้นศึกษาทำความเข้าใจสาเหตุแห่งการกระทำความผิดโดยเน้นตัวบุคคลผู้กระทำความผิดและสภาพแวดล้อมเพื่อที่จะหาทางแก้ไขตัวบุคคลผู้กระทำความผิด

มากกว่าที่จะลงโทษ เป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตัวเป็นคนดีและสามารถเข้าสู่สังคมได้ด้วย ความปกติสุข ซึ่งเจตนาธรรมแห่งการตรากฎหมายสำหรับเด็กนั้นมองว่าเด็กเป็นผู้หย่อนความสามารถ เมื่อมีการกระทำความผิดจึงควรได้รับโอกาสในการแก้ไขปรับปรุงตัวเอง (สุธิดา ใจสำริด, 2561, ย่อหน้าที่ 3) สถานการณ์เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเป็นปัญหาสำคัญที่ควร ได้รับการแก้ไขโดยปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศเป็นสำคัญ (สุนทีย พิธี จิตสว่าง, 2556, หน้า 3)

ดังนั้น จะเห็นว่ากฎหมายให้โอกาสเด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นคนดีเพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ว่าเด็กและเยาวชนจะกระทำความผิดร้ายแรงหรือไม่ก็ตาม เด็กและเยาวชนจะได้รับโอกาสให้กลับตัวเป็นคนดีของสังคม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประเด็นรูปแบบการเบี่ยงเบนในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เหมาะสมและรวดเร็วไม่ต้องรอให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีความสลับซับซ้อน เพื่อนำมาใช้ดำเนินการกับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะคดียาเสพติดที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ออกจากกระบวนการยุติธรรม ตามความคิดเห็นของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แนวคิดอันเป็นพื้นฐานของความจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองเด็กในการดำเนินคดีอาญาในเบื้องต้น เพื่อมุ่งเน้นที่จะให้ความคุ้มครองผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก ซึ่งมีผลให้การดำเนินคดีอาญาที่เด็กก็เป็นผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับการปฏิบัติที่เป็นพิเศษโดยมีหลักการว่าเด็กควรต้องได้รับการดูแลด้วยความเมตตาและได้รับการบำบัดแก้ไขจิตใจมากกว่าการลงโทษโดยการจำคุก (ณรงค์ ใจหาญ, 2543, หน้า 358 - 359)

แนวความคิดเกี่ยวกับการสอบสวนเด็กและเยาวชน ได้กำหนดแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมไว้ในกฎหมายหลายฉบับ โดยเริ่มตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยกฎหมายแต่ละฉบับได้มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบัญญัติเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่ไม่ได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้ และได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ แต่การใช้สิทธิและเสรีภาพต้องไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม และต้องไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น และบุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการตามที่กฎหมาย

ที่ใช้อยู่ ในเวลาที่กระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้น จะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำไม่ได้

2. ประมวลกฎหมายอาญา เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเหนือชีวิตร่างกาย และเสรีภาพของเด็ก ทั้งนี้การลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นจึงใช้วิธีการที่แตกต่างจากกรณีผู้ใหญ่กระทำความผิด

3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้นักวิชาชีพร่วมในการสอบสวนเด็กที่เป็นผู้เสียหาย พยานและผู้ต้องหา จึงเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมไทยให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายไทย ทั้งเป็นแนวทางการแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ โดยมุ่งคุ้มครองเด็กให้สามารถให้การได้โดยเสรีในสภาพที่อบอุ่น และปราศจากการข่มขู่หรือบังคับโดยตรงหรือโดยปริยายจากเจ้าพนักงานในกระบวนการค้นหาความจริงในคดีอาญา รวมถึงการที่ไม่ต้องให้การซ้ำซ้อน

4. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่กล่าวถึงวิธีการปฏิบัติหรือขั้นตอนดำเนินคดีและลงโทษเด็กและเยาวชนไว้โดยเฉพาะและเป็นบทบัญญัติที่บ่งชี้ให้เห็นถึงการดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดแตกต่างจากการดำเนินคดีสำหรับผู้ใหญ่โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมแตกต่างไปจากผู้ใหญ่

5. ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ได้กำหนดแนวทางในการเข้ารับการบำบัดรักษาตามประมวลกฎหมายยาเสพติดไว้ในมาตรา 113-117 แทนพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 โดยผู้เสพที่สมัครใจขอเข้ารับการบำบัดรักษา สามารถเดินทางเข้ามารับการบำบัดรักษาด้วยตนเองในสถานพยาบาลยาเสพติด ก่อนที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ จะตรวจพบ หรืออาจจะเป็นผู้เสพ หรือผู้ที่มียาเสพติดในความครอบครองเพื่อเสพที่ไม่เกินกว่าปริมาณที่กฎหมายกำหนด ที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจตรวจพบ และสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาเมื่อถูกส่งตัวไปสถานพยาบาลยาเสพติด และได้ปฏิบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ ก็จะถือว่าไม่มีความผิด ช่องทางการนำผู้เสพเข้าสู่การบำบัดมี 3 รูปแบบ (1) ผู้เสพสมัครใจเข้าบำบัด (2) เจ้าหน้าที่พบผู้ต้องสงสัยที่สมัครใจบำบัด และไม่มีลักษณะต้องห้าม และ (3) เจ้าหน้าที่พบผู้ต้องสงสัยที่ไม่สมัครใจบำบัดหรือมีลักษณะต้องห้าม (ราชกิจจานุเบกษา, 2564, หน้า 57-59)

6. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child) ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศที่มีประเทศตกลงเข้าร่วมมากถึง 196 ประเทศทั่วโลก เพื่อเป็นการสัญญาและตกลงว่าเด็กทุกคนจะได้รับการคุ้มครองและดูแลโดยเท่าเทียมกัน ประเทศไทยได้ทำการเซ็นสัญญาอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เริ่มบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยมีสาระสำคัญคือ รัฐบาลไทยจะต้องมีภาระผูกพันที่จะดำเนินการให้เด็กทุกคนในประเทศไทยได้รับสิทธิตามอนุสัญญา และรายการความคืบหน้าของการดำเนินการต่อคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ตามระยะเวลาที่กำหนด อนุสัญญาฯ ทั้งหมด 54 ข้อ จะประกอบไปด้วยสาระสำคัญเรื่องสิทธิของเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ (UNICEF Thailand, 2019, ย่อหน้า 1)

6.1 สิทธิที่จะมีชีวิตรอด เริ่มตั้งแต่เมื่อแรกเกิด เด็ก ๆ มีสิทธิที่จะมีชีวิตรอด ได้รับการจดทะเบียนเกิด มีสิทธิที่จะมีชื่อ ได้สัญชาติ และได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตนไม่ถูกแยก

จากครอบครัว รวมทั้งได้รับการปกป้องคุ้มครองอย่างเหมาะสม โดยรัฐมีหน้าที่ประกันสิทธิเหล่านี้ และจัดหาบริการพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อให้เด็ก ๆ ได้มีชีวิตรอดและเติบโตขึ้นอย่างแข็งแรง ไม่ว่าจะเป็นการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานในยามเจ็บป่วย ในด้านโภชนาการก็ต้องมีอาหารที่ดีมีประโยชน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก มีน้ำดื่มที่สะอาด ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนที่สะอาด ตลอดจนโอกาสเข้าถึงการพัฒนาต่อไปในอนาคต ฯลฯ

6.2 สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง คือ ได้รับความคุ้มครองจากการใช้ความรุนแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ และยังรวมถึงการคุ้มครองจากการใช้แรงงานผิดกฎหมาย การทำงานอันตราย หรือขัดขวางการศึกษา ในเรื่องสารเสพติดก็เช่นกัน เด็ก ๆ จะต้องได้รับการคุ้มครองจากสารอันตราย สารมีพิษ และสิ่งเสพติดต่าง ๆ อีกหนึ่งการให้ความคุ้มครองที่สำคัญยิ่ง ก็คือ คุ้มครองจากการค้ามนุษย์ การขาย และการลักพาเด็ก การล่วงละเมิดทางเพศ และการแสวงประโยชน์กับเด็กในทุกรูปแบบ โดยรัฐจะมีหน้าที่ต้องฟื้นฟูทั้งร่างกายและจิตใจได้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรีอีกด้วย

ในแง่ของกระบวนการกฎหมาย แม้จะเป็นเด็กก็มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากกระบวนการยุติธรรมเช่นกัน และมีลักษณะเฉพาะตัวอีกด้วย นั่นคือ ในทุกขั้นตอนตั้งแต่การให้ปากคำ ตลอดจนถึงการพิจารณาคดีจะต้องถือประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ สำหรับเด็กที่ถูกพรากจากครอบครัว จะต้องได้รับการคุ้มครองดูแลอย่างเหมาะสม ตามภูมิหลังทางชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรมของเด็ก ในภาวะสงครามเด็ก ๆ ต้องได้รับการคุ้มครองจากภัยสงคราม ไม่ถูกเกณฑ์เป็นทหาร หรือมีส่วนร่วมในการสู้รบในกรณีที่เกิดเป็นผู้ลี้ภัยจะได้รับการช่วยเหลือและได้รับการปกป้องคุ้มครองเป็นกรณีพิเศษ

6.3 สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา เด็ก ๆ จะต้องได้รับการพัฒนาปฐมวัย และได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อที่หลากหลาย โดยมีพ่อแม่เป็นผู้คอยช่วยแนะนำ ขณะเด็กที่มีความจำเป็นพิเศษ เช่น เด็กพิการ ต้องได้รับการดูแลให้มีชีวิตที่ปกติสุข ได้รับโอกาสพัฒนาและการศึกษาที่เหมาะสม ให้สามารถเติบโตพึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนมีส่วนร่วมในชุมชน การพัฒนาความสามารถทั้งด้านร่างกายและจิตใจจะทำให้เด็ก ๆ ได้ก้าวไปสู่อนาคตที่สดใส และมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต

6.4 สิทธิที่จะมีส่วนร่วม เด็ก ๆ มีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมอย่างเต็มตัว ทั้งการแสดงความคิดเห็น ได้อย่างเสรี หรือเข้ามามีบทบาทในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะกับเรื่องที่ส่งผลกระทบหรือมีส่วนโดยตรงกับตัวเด็ก และเยาวชนเอง โดยความคิดเห็นดังกล่าวของเด็กจะต้องได้รับการพิจารณาอย่างจริงจังตามสมควรแก่อายุ และวุฒิภาวะของเด็กคนนั้น

แนวความคิดในการเบี่ยงเบนคดีหรือการหันเหคดี (Diversion) เป็นแนวคิดที่ต้องการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาช่วยแบ่งเบาภาระด้านคดีที่มีอยู่ในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก (ดารีณ ดรุณกานต์, 2553, หน้า 7) การเบี่ยงเบนคดีอาจทำได้ในหลายวิธี เช่น การระงับคดีชั่วคราว ในระหว่างการศึกษาของศาลและส่งตัวผู้กระทำความผิดเข้ารับการศึกษารักษาหรือบำบัดฟื้นฟู พฤติกรรมหรือการระงับคดีอย่างเป็นทางการภายใต้เงื่อนไขว่าผู้กระทำความผิดจะต้องดำเนินการอย่างไร แทนหรือการใช้วิธีอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดความยุติธรรม เป็นต้น (บดีนทร วิทยาภรณ์, 2552, หน้า 18-19) สำหรับประเด็นที่ศึกษานี้จะได้กล่าวถึงขั้นตอนและกระบวนการหันเหคดีในชั้นก่อนฟ้องตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 รายละเอียดปรากฏดังนี้

การกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนอาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ อาทิ ความอ่อนต่อวัยอ่อนด้อย ประสบการณ์ หรืออาจเกิดจากพฤติกรรมเลียนแบบ ตลอดจนอิทธิพลด้านสังคมและครอบครัว (Andrew

Ashworth, 2016, p.399) การกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายของเด็กหรือเยาวชนที่เรียกว่า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม” (Delinquency) วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้กระทำความผิด จึงมุ่งเน้นที่การแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ความประพฤติของเด็กและเยาวชน ยิ่งกว่าการมุ่งเอาผิดลงโทษโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นแก่เด็กเป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดวิธีในการดำเนินการของการเปี่ยงเบนคดีในชั้นสอบสวนในคดีที่เด็กเป็นผู้กระทำความผิดไว้ในมาตรา 69/1 ไว้ว่า “ในกรณีเด็กกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดโดยความผิดนั้นกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจเปรียบเทียบของพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่น หากเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก ให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานนั้นเรียกเด็ก บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การ ซึ่งเด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย มาว่ากล่าวตักเตือน ถ้าเด็กสำนึกในการกระทำและบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือองค์การ ซึ่งเด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วย สามารถดูแลเด็กได้ ก็ให้งดการสอบสวนและปล่อยตัวไป ให้น้ำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับบุคคลซึ่งมีอายุไม่เกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วย เว้นแต่บุคคลนั้นกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดอื่น นอกจากวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวบุคคลนั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วย การคุ้มครองเด็กเพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นในโอกาสแรกที่กระทำได้ แต่ต้องภายในเวลาไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่บุคคลนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบ ภายใต้บังคับวรรคหนึ่งและวรรคสอง ห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องบุคคลซึ่งมีอายุไม่เกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเป็นคดีอาญาต่อศาลใด” (พพนธีร์ ธีระพันธ์, 2561, หน้า 373-374)

สำหรับมาตรการพิเศษแทนการฟ้องคดีอาญา ตามมาตรา 86 ได้กำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจสามารถเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการว่า ไม่ควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด แต่นำเอามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบของการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูมาใช้แทนที่การดำเนินคดีอาญาโดยเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนได้สำนึกผิดและกลับตัวเป็นคนดีโดยมิต้องมีตราบาปติดตัว ตลอดจนได้มีโอกาสปรับความเข้าใจและชดเชยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย อันเป็นการยุติข้อพิพาทโดยนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาปรับใช้ ซึ่งมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังต่อไปนี้ (ภัทรวรรณ ทองใหญ่, 2563, หน้า 727-753)

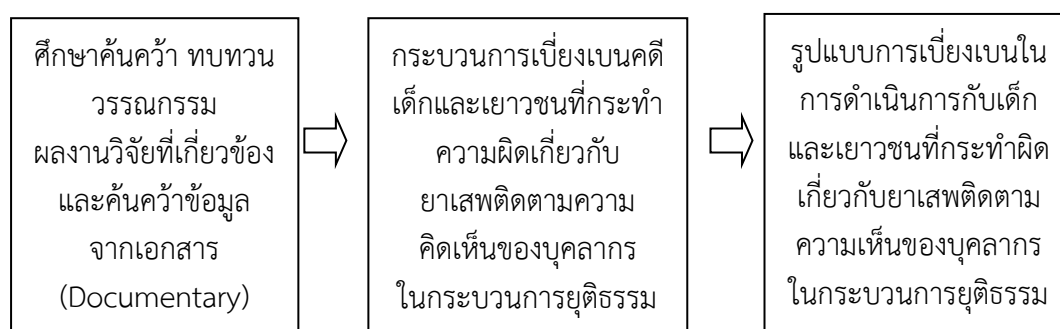
1. เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่าได้กระทำความผิดที่มีโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม
2. เด็กหรือเยาวชนนั้นต้องไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ
3. เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีและยินยอมให้จัดทำแผนฟื้นฟู
4. ผู้เสียหายยินยอมให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ส่วนคดีที่ไม่มีผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย
5. เด็กหรือเยาวชนต้องให้ความยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย

ดังนี้ จะเห็นได้ว่าเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่าได้กระทำความผิดจะได้รับการเห็นเหตุหรือไม่ ขึ้นอยู่กับอัตราโทษตามกฎหมายในข้อหาความผิดที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด กล่าวคือ ต้องเป็นคดีที่มีโทษ

อย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม โดยมีได้มีการนำพฤติการณ์ประกอบการกระทำผิดหรือเหตุสุดโทษต่าง ๆ มาพิจารณาประกอบนอกจากนี้ เด็กหรือเยาวชนนั้นต้องไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ นั้นหมายความว่าหากเด็กหรือเยาวชนเคยได้รับโทษจำคุกแม้เป็นโทษจำคุกกระยะสั้น ในการกระทำผิดครั้งปัจจุบันแม้จะสำนึกผิดในการกระทำไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการแก้ไขฟื้นฟูได้ตั้งแต่โอกาสแรก ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแต่กลับต้องถูกดำเนินคดีอาญาตามระบบปกติ

ดังนั้น ในส่วนของเงื่อนไขตามมาตรา 86 ที่ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นต้องไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ อาจส่งผลให้การนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องมาใช้กับเด็กและเยาวชนได้ลดน้อยลง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาประกอบกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 เงื่อนไขในการที่ศาลจะพิพากษารอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ นอกจากจะปรากฏว่าผู้กระทำผิดไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือได้รับโทษจำคุกมาก่อนในคดีความผิดที่เกิดจากการกระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ กฎหมายยังขยายกรอบให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษได้ในกรณี ที่จำเลยแม้เคยรับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษจำคุกแต่ไม่เกิน 6 เดือน หรือเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่า 5 ปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 60 คน ประกอบด้วย พนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรภาค 1-9 และ กองบัญชาการตำรวจนครบาล จำนวน 20 คน ตัวแทนบุคลากรที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ประกอบด้วย พนักงานอัยการคดีเด็กและ

เยาวชน จำนวน 5 คน ศาลเยาวชนและครอบครัว จำนวน 5 คน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 5 คน กองทะเบียนประวัติอาชญากร (ทว.) จำนวน 5 คน พิสูจน์หลักฐานตำรวจ จำนวน 5 คน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด จำนวน 5 คน ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ จำนวน 5 คน และกลุ่ม ตัวแทนที่ปรึกษากฎหมาย จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีประเด็นคำถามกำหนดขึ้นไว้ในการสนทนาอย่างกว้าง ๆ เพียงประเด็นหลัก ๆ ส่วนประเด็นอื่น ๆ มักจะมีเพิ่มเติมขึ้นระหว่างการสนทนา โดยไม่มีการเรียงลำดับคำถามไว้แน่นอนตายตัวจะปิดการสัมภาษณ์เมื่อไหร่ก็ได้ ตามที่ผู้สัมภาษณ์เห็นว่าได้ข้อมูลเป็นที่เพียงพอแล้ว ประเด็นที่กำหนดไว้มีดังนี้

2.1 การดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดในปัจจุบันเป็นอย่างไร

2.2 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีหรือไม่อย่างไร

2.3 รูปแบบที่เหมาะสมตามความคิดเห็นของท่านในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นอย่างไร

2.4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ในการดำเนินการจัดทำประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานกับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะกรณีที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรง ช่วยในการพัฒนาเครื่องมือให้มีความถูกต้องสมบูรณ์มีความเหมาะสมก่อนลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 5 ท่านตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำและประเด็นการสัมภาษณ์ให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นอกจากนี้ยังได้ช่วยให้คำแนะนำในการวางโครงสร้าง และทำการประเมินผลคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานสำหรับเครือข่ายเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีช่วงอายุแตกต่างกันที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้สามารถพัฒนาในการจัดเก็บข้อมูล และจัดทำคู่มือฯ ดังกล่าวให้แล้วเสร็จทันตามระยะเวลาที่กำหนด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ที่ได้ทำการนัดหมายไว้ล่วงหน้าทำการของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นข้อรูปแบบการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เหมาะสมใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยบรรยายเป็นเนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความและเนื้อหาโดยผู้วิจัย ไม่มีอคติหรือความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปพัวพัน (Babbie, 2001; Cooper, & Schindler, 2001)

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกระบวนการพิจารณาคดีนั้น เด็กและเยาวชนจะต้องอยู่ในกระบวนการขึ้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนในบางรายนานถึง 90 วัน จึงจะถูกส่งตัวไปยังพนักงานอัยการเพื่อที่จะฟ้องต่อศาล ในบางรายหากไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว จะถูกควบคุมอยู่ที่สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือบางรายมีพ่อแม่ผู้ปกครองแต่ผู้ปกครอง ต้องการให้ควบคุมเด็กไว้ในสถานพินิจฯ เนื่องจากทนายความของเด็กไม่ไหว ซึ่งกระบวนการดังกล่าว ต่างเห็นพ้องต้องกันระหว่างพนักงานสอบสวน อัยการ ศาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าการควบคุม หรือระยะเวลาที่เด็กถูกจำกัดในระหว่างการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานนั้นนานเกินไปสำหรับเด็ก และไม่เป็นผลดีต่อตัวเด็ก แทนที่เด็กจะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วแล้วเข้าสู่กระบวนการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสม การสร้างอาชีพ การให้ความรู้ต่าง ๆ ที่เด็กควรจะได้รับ ซึ่งกรณีนี้ สังคมจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องและรับผิดชอบร่วมกันอย่าลืมว่าการนำเด็กไปควบคุมไว้ในที่ใดที่หนึ่งไม่ว่า จะถูกควบคุมก็กี่ตามหากสังคม ชุมชน สภาพแวดล้อมไม่เปลี่ยนแปลงไม่มีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมย่อมทำให้เด็กนั้นมีอันหันกลับไปมีพฤติกรรมแบบเดิม ปัญหานี้จะวนเวียนไม่สามารถแก้ไข ได้อย่างยั่งยืน

ในกระบวนการพิจารณาคดีทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในปัจจุบันจะเริ่มที่ จับกุมเด็กและนำตัวส่งพนักงานสอบสวน แล้วพนักงานสอบสวนนำเด็กส่งศาลเพื่อตรวจสอบการจับและ มีคำสั่งให้สถานพินิจฯ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ส่วนพนักงานสอบสวนก็ดำเนินการรวบรวมพยาน หลักฐานเพื่อมีความเห็นในการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นต้องประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กองทะเบียนประวัติอาชญากร (ทว.) พิสูจน์หลักฐานจังหวัด ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งจะให้เวลามากน้อยแตกต่างกัน ระหว่างนี้จะผิดฟ้องไปเรื่อย ๆ และเมื่อได้เอกสารครบถ้วนจะมีความเห็นสรุปสำนวนการสอบสวนนำส่งสำนักงานอัยการ เพื่อส่งฟ้อง หรือไม่ฟ้องต่อศาลต่อไป

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมกับเด็กนั้นยาวนานเด็กและ เยาวชนไม่ได้รับความคุ้มครองแต่อย่างใด ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองเด็กและเยาวชนเกิดประสิทธิภาพ อย่างยั่งยืนและสามารถกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตปกติสุขได้นั้นรัฐควรมีการแก้ไขกลไกในกระบวนการ พิจารณาคดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยการเปี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการพิจารณา คดีแบบปกติ ซึ่งเป็นการนำไปสู่การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายบางประเด็น หรือมีการจัดทำบันทึกข้อตกลง ในการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำนักงานอัยการที่จะทำให้ กระบวนการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนมีประสิทธิภาพและเป็นการคุ้มครองเด็กอย่างแท้จริง

รูปแบบการเปี่ยงเบนในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีช่วง อายุแตกต่างกัน ตามความคิดเห็นของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สามารถแบ่งออกได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่ 1 ตัวแทนพนักงานสอบสวน มีความเห็นดังนี้

การดำเนินการกับเด็กและเยาวชนในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ควรลดขั้นตอนบางอย่างที่ ไม่จำเป็นที่ต้องดำเนินการในชั้นพนักงานสอบสวนลง เพื่อจะได้ดำเนินการสรุปสำนวนการสอบสวนนำส่ง พนักงานอัยการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด 30 วัน โดยไม่จำเป็นต้องขอผิดฟ้องต่อศาลด้วยเหตุผล เล็กน้อย เช่น อยู่ระหว่างรอผลการตรวจประวัติผู้ต้องหาจากกองทะเบียนประวัติอาชญากร หรือรอผล

รายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเด็กฯ จากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นต้น ซึ่งในส่วนที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติสามารถดำเนินการได้เป็นกรณีเร่งด่วน พนักงานสอบสวนมีความเห็นดังนี้

1.1 ให้มอบอำนาจให้พิสูจน์หลักฐานจังหวัดดำเนินการตรวจสอบประวัติได้เช่นเดียวกับผู้ต้องหาที่กระทำความผิดในอำนาจศาลแขวง (ฟ้องด้วยวาจา)

1.2 ให้นำระบบเทคโนโลยีมาใช้แทนระบบเดินรายงานด้วยเจ้าหน้าที่ ระหว่างศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์กับสถานีตำรวจ (เน้นส่งตรงพนักงานสอบสวน)

1.3 ประสานสำนักงานอัยการแก้ไขระเบียบการรับสำนวนการสอบสวน กรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดไม่จำเป็นต้องรอผลรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเด็กฯ ให้ทางผู้อำนวยการสถานพินิจส่งรายงานไปยังพนักงานอัยการได้โดยตรง

หากดำเนินการได้ตามข้อเสนอข้างต้น จะสามารถสรุปสำนวนการสอบสวนนำส่งพนักงานสอบสวนได้ตามกำหนด 30 วัน เป็นการสอบสวนที่ใช้ระยะเวลาพอสมควร เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะได้รับ การคุ้มครองตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายกำหนด

2. กลุ่มที่ 2 ตัวแทนพนักงานอัยการ มีความเห็นดังนี้

จากการสัมภาษณ์พบว่า การดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ถ้าเด็กและเยาวชนถูกส่งเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้วไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาด้วยวิธีที่เหมาะสมกับเด็ก อย่างไรก็ตาม เด็กและเยาวชนจะถูกตีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิดและมีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีในสังคมค่อนข้างยาก ดังนั้นรูปแบบการเปี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามความเห็นของพนักงานอัยการ มองว่าต้องมีการจัดกลุ่มเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และทำการแก้ไขเยียวยาให้ถูกต้อง พร้อมทั้งสร้างเครื่องมือให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ สามารถสรุปความคิดเห็นได้ดังนี้

2.1 ต้องกำหนดเกณฑ์อัตราโทษที่ทำการคัดแยกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากแนวทางเดิมที่ปฏิบัติ

2.2 เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะต้องสำนึกผิดและพร้อมที่จะแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

2.3 พนักงานอัยการต้องให้ความสำคัญกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน (เน้นแก้ไขเยียวยาไม่เน้นฟ้องร้องดำเนินคดี)

2.4 ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดควรมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการพิเศษอย่างจริงจัง

3. กลุ่มที่ 3 ตัวแทนผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว มีความเห็นดังนี้

จากการสัมภาษณ์พบว่า แนวทางที่ศาลเยาวชนและครอบครัวใช้สำหรับเด็กและเยาวชนกระทำความผิดนั้น จะเป็นการใช้มาตรการจากเบาไปหาหนัก เพราะศาลมองว่าเด็กยังเป็นวัยที่สามารถแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ การลงโทษเป็นขั้นตอนหรือมาตรการสุดท้ายที่จะนำมาใช้สำหรับเด็กและเยาวชน และเมื่อสอบถามถึงความคิดเห็นในการเปี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ควรให้เด็กและเยาวชนอยู่ในระบบศาลเช่นเดียวกับกรณีฟ้องด้วยวาจาศาลแขวง (รับสารภาพฟ้องใบแดง) แล้วนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทันที

3.2 มีหน่วยงานรองรับสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูหลังจากศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการ

3.3 มีหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักในการแก้ไขปัญหานี้ และทุกหน่วยงานต้องให้ความร่วมมืออย่างแท้จริงไม่ใช่ต่างคนต่างทำแค่ภารกิจของตนเอง

3.4 เปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานมาร่วมกันรับผิดชอบในการแก้ไข
 ฟื้นฟูเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กและเยาวชน

3.5 ต้องมีพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์

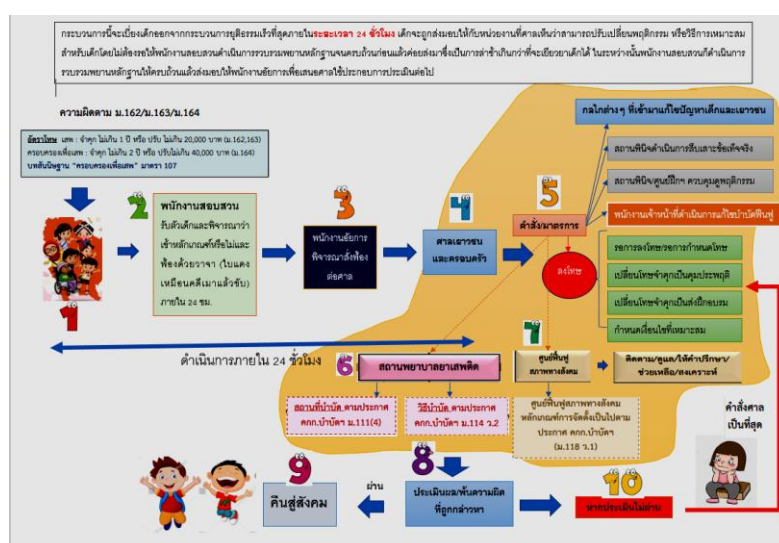
4. กลุ่มที่ 4 ตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน เช่น ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ กองทะเบียนประวัติ อาชญากร พิสูจน์หลักฐานจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน ฯลฯ เป็นต้น มีความเห็นดังนี้ สำหรับหน่วยงานสนับสนุนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การรวบรวม พยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดีเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ล่าช้า มีความเห็นในการเปี่ยงเบนเด็ก และเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม สามารถสรุปได้ดังนี้

4.1 สนับสนุนในการจัดทำรายงานต่าง ๆ ให้สามารถส่งผลได้อย่างรวดเร็วภายใน 14 วันทำการ หากมีกรณีเร่งด่วนให้ทำการประสานโดยตรงจะเร่งรัดดำเนินการให้

4.2 พัฒนาระบบการเข้าถึงแหล่งข้อมูลระหว่างพนักงานสอบสวนกับหน่วยงานโดยตรง
ไม่ต้องรอรายงานเป็นเอกสาร สามารถโหลดได้ทันที

4.3 สนับสนุนให้มีการเป็ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยเร็วที่สุดเท่าที่สามารถทำได้

แนวทางที่เหมาะสมตามความคิดเห็นของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม มีความคิดเห็นว่าการกำหนดแนวทางมุ่งเน้นการแก้ไขพฤติกรรมเด็กให้กลับเป็นคนดีของสังคม มากกว่าการลงโทษให้หลบจำอย่างเด็ดขาด จากการสัมภาษณ์พบว่า การเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมแบบปกติ โดยอาจมีรูปแบบของการนำเด็กบางกลุ่มที่ต้องไปดำเนินการเร่งรัดโดยแยกออกจากกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันนี้ให้เร็วที่สุด แต่การดำเนินการขึ้นตอนแก้ไขและเยียวยานั้นจะขึ้นอยู่กับคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายในการดำเนินการ ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยหลายหน่วยงาน ปรากฏดังภาพ 2

ภาพ 2 แสดงขั้นตอนการเปียงเบนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของจากระบบการยุติธรรม
(ที่มา: สวรรณา คณดิลกณัฐสา, 2564)

จากภาพ 2 จะเห็นได้ว่าการดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1-3 เป็นการดำเนินการตั้งแต่เด็กและเยาวชนถูกนำตัวมาส่งให้กับพนักงานสอบสวน เพื่อนำไปพิจารณาดำเนินการและทำสำนวนการสอบสวน ในลักษณะการฟ้องด้วยวาจาผู้ต้องหาได้รับสารภาพนำตัวส่งพนักงานอัยการ จากนั้นพนักงานอัยการร่างคำฟ้องพร้อมนำตัวไปส่งศาลเพื่อฟังคำพิพากษา ในกระบวนการที่กล่าวมาจะใช้เวลาทั้งสิ้นไม่เกิน 48 ชั่วโมง เมื่อศาลได้รับตัวพร้อมสำนวนการสอบสวนก็จะนัดฟังคำพิพากษาทันทีเพื่อมีคำสั่งให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ศาลอาจมีคำสั่งหรือมาตรการ เช่น มอบให้สถานพินิจ/ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ดำเนินการควบคุมดูแลพฤติกรรม หรือดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชน หรือมอบให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือนำกลไกต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชน หรือส่งไปยังสถานพยาบาลยาเสพติดเพื่อทำการบำบัด หรือส่งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม จากนั้นศาลจะมีคณะกรรมการเพื่อทำการประเมินว่าเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการแล้วนั้นผ่านการประเมินหรือไม่ผ่านการประเมิน หากผ่านก็จะส่งเด็กและเยาวชนคืนสู่สังคมต่อไป หากเข้าสู่กระบวนการแล้วไม่ผ่านการประเมินต้องย้อนกลับไปดำเนินการพิพากษาลงโทษ ส่วนการลงโทษขึ้นอยู่กับศาลเยาวชนและครอบครัวจะพิจารณาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ รอการลงโทษ/รอการกำหนดโทษ เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นคุมประพฤติ เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งฝึกอบรม หรือกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต่างก็มีความคิดเห็นว่าการมี การเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยต้องการให้เด็กและเยาวชนอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในระยะเวลาอันน้อยที่สุดเท่าที่สามารถกระทำได้แต่ต้องไม่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด (30 วัน) แบ่งการอภิปรายผลออกเป็นกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ตัวแทนพนักงานสอบสวน จากการวิจัยพบว่า ไม่สามารถสรุปสำนวนการสอบสวนส่งพนักงานอัยการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด 30 วัน เนื่องจากอยู่ระหว่างรอผลการตรวจประวัติผู้ต้องหาจากกองทะเบียนประวัติอาชญากร หรือรอผลรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเด็กฯ จากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และมีความเห็นว่าควรมอบอำนาจให้พิสูจน์หลักฐานจังหวัดดำเนินการตรวจประวัติได้เช่นเดียวกับผู้ต้องหาที่กระทำความผิดในอำนาจศาลแขวง (ฟ้องด้วยวาจา) นำระบบเทคโนโลยีมาใช้แทนระบบเดินรายงานด้วยเจ้าหน้าที่ และประสานสำนักงานอัยการแก้ไขระเบียบการรับสำนวนการสอบสวน กรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดไม่จำเป็นต้องรอผลรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเด็ก สอดคล้องกับระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. 2554 ข้อ 3 ที่ได้กำหนดหน้าที่ให้กับศูนย์พิสูจน์หลักฐาน และพิสูจน์หลักฐานจังหวัดที่มีอำนาจในการตรวจประวัติแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือได้เฉพาะที่บันทึกคำว่า “รับสารภาพศาลแขวง” ให้รีบตรวจสอบแจ้งผลโดยเร็วที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2563 ข้อ 191 ว่าต้องมีรายงานการสืบเสาะอยู่ในสำนวนการสอบสวนด้วย ทำให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถส่งสำนวนการสอบสวนไปยังสำนักงานอัยการได้ เป็นสาเหตุที่ทำให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถสรุปสำนวนการสอบสวนได้ทันตามกำหนด

กลุ่มที่ 2 ตัวแทนพนักงานอัยการ พบว่า รูปแบบการเปี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องมีการกำหนดเกณฑ์อัตราโทษที่ทำการคัดแยกเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พนักงานอัยการต้องให้ความสำคัญกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน และผู้ปกครอง เด็กและเยาวชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างจริงจัง สอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยะพร ตันณีกุล (2558) เรื่องกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน พบว่า ประเทศในอาเซียนเกือบทั้งหมดมีกระบวนการในการเปี่ยงเบนหรือหันเหคดี ให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เช่น ฟิลิปปินส์ มีกฎหมายกำหนดแนวทางในการเปี่ยงเบนหรือหันเหคดีให้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซึ่งมีกำหนดโทษในการคุมขังไม่เกิน 6 เดือน ตำรวจสามารถดำเนินการเปี่ยงเบนหรือหันเหคดีเด็กและเยาวชน หากโทษที่คุมขังเกิน 6 เดือน การเปี่ยงเบนหรือหันเหคดีจะกระทำโดยศาล และสิงคโปร์ การเปี่ยงเบนหรือหันเหคดีสามารถกระทำได้ตั้งตั้งแต่ขั้นตอนการจับกุมของตำรวจ รวมทั้งตำรวจให้คำแนะนำต่ออัยการเพื่อให้เข้าร่วมโปรแกรมคำแนะนำ ปกศึกษาภายในระยะเวลา 6 เดือน เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 ตัวแทนผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว พบว่า ในการเปี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม ได้เสนอแนะว่าควรดำเนินการด้วยความรวดเร็วโดยนำเอาระบบการพิจารณาคดีเช่นเดียวกับกรณีฟ้องด้วยวาจาศาลแขวง (รับสารภาพฟ้องใบแดง) แล้วนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทันที และมอบให้หน่วยงานรองรับสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูหลังจากศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการเปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานมาร่วมกันรับผิดชอบในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กและเยาวชน และต้องมีพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งกรณีนี้สอดคล้องกับประเทศอังกฤษ ที่มีมาตรการหันเหคดีที่เด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลักมีทั้งในกระบวนการขึ้นก่อนฟ้องโดยเจ้าพนักงานตำรวจและในชั้นพิจารณาของศาลซึ่งศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนจะเรียกว่า “Youth Court” โดยมีอำนาจพิจารณาคดีที่ผู้กระทำผิดอายุไม่ถึง 18 ปี บริบูรณ์ โดยมีการจัดตั้ง “คณะกรรมการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน” เพื่อทำหน้าที่ในการกำกับติดตามการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน โดยในแต่ละท้องที่จะมีการจัดตั้ง “ทีมสหวิชาชีพท้องถิ่น” มีหน้าที่หลักในการประสานความร่วมมือกับภาครัฐในการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำผิด ตลอดจนดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่ได้รับการหันเหคดีจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก (Ashworth, 2016) และสอดคล้องกับกระบวนการหันเหคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ตามมาตรา 86 ได้กำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจสามารถเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการว่าไม่ควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด แต่นำเอามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบของการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูมาใช้แทนที่การดำเนินคดีอาญา โดยเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนได้สำนึกผิดและกลับตัวเป็นคนดีโดยมิต้องมีตราบาติดัดตัว ตลอดจนได้มีโอกาสปรับความเข้าใจและชดเชยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายอันเป็นการยุติข้อพิพาท (ภัทรวรรณ ทองใหญ่, 2563)

กลุ่มที่ 4 ตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน มีความเห็นว่าสำหรับหน่วยงานสนับสนุนเป็นสำคัญที่ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดีเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ล่าช้า มีความเห็นในการเปี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม ต้องดำเนินการส่งรายงานผลให้ได้ภายใน

14 วันทำการ หากมีกรณีเร่งด่วนให้ทำการประสานโดยตรงจะเร่งรัดดำเนินการให้ทันที และต้องพัฒนาระบบการเข้าถึงแหล่งข้อมูลระหว่างพนักงานสอบสวนกับหน่วยงานโดยตรงไม่ต้องรอรายงานเป็นเอกสารสามารถโหลดได้ทันที สอดคล้องกับการศึกษาของ พรชัยพร สุวรรณากาศ (2565) เรื่องการสืบเสาะและพินิจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พบว่า กระบวนการยุติธรรมควรพัฒนาการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีต่อการสร้างระบบฐานข้อมูลในการบันทึกข้อเท็จจริงผู้กระทำผิดและพฤติการณ์ทางคดีตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน โดยผู้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้คือ พนักงาน อัยการ ศาล และงานราชทัณฑ์เพื่อประโยชน์ต่อการพิจารณาฟ้องคดีและพิจารณากำหนดโทษ ตลอดจนเพื่อใช้วางแผนการควบคุมคนผู้ชุมนุม สำหรับหน่วยงานราชทัณฑ์รายงานสืบเสาะและพินิจควรอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถตรวจสอบได้และมีชั้นความลับ ควรมีการกำหนดข้อมูลที่จำเป็น อาทิ ประวัติ ผู้กระทำผิด และภูมิหลังผู้กระทำผิด สภาพแวดล้อม ประวัติอาชญากรรม พฤติการณ์การกระทำผิด เพื่อให้หน่วยงานเกี่ยวข้องทั้งพนักงานสอบสวน พนักงานคุมประพฤติ พนักงานอัยการ ศาล และงานราชทัณฑ์ สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้อย่างประหยัดเวลา การดำเนินการลักษณะนี้จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้ทุกฝ่ายมีข้อมูลที่เที่ยงตรงและมีข้อมูลชุดเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ยังคงใช้ระยะเวลานานสำหรับเด็กและเยาวชนแล้วการอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสิ้นสุดย่อมดีต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จึงมีแนวคิดที่จะนำเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยนำรูปแบบมาแล้วข้ามมาปรับใช้ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 48 ชั่วโมงที่ต้องนำตัวส่งศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาในความผิดนั้น ๆ และส่งตัวเข้าสู่กระบวนการต่าง ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควร ไม่จำเป็นต้องควบคุมเด็กและเยาวชนไว้ในระหว่างรอการพิจารณาจะทำให้เด็กและเยาวชนไม่ถูกตีตราจากกระบวนการยุติธรรม และมีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีสู่สังคมได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรประสานกับสำนักงานอัยการสูงสุดในเบื้องต้นควรมีบันทึกข้อตกลงระหว่างกันเกี่ยวกับการรับสำนวนการสอบสวนในคดีเด็กและเยาวชนในประเด็นของข้อกำหนดเกี่ยวกับการสรุปสำนวนการสอบสวนจะต้องมีรายงานผลการสืบเสาะข้อเท็จจริงเด็กและเยาวชนส่งมาพร้อมด้วยนั้น ให้สามารถส่งในภายหลังหรือให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนส่งให้กับพนักงานอัยการโดยตรง
2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรแก้ไขระเบียบในการตรวจประวัติลายพิมพ์มือให้กับพิสูจน์หลักฐานจังหวัดมีอำนาจตรวจสอบได้จะได้ไม่ต้องรอผลจากกองทะเบียนประวัติอาชญากรรม (ทว.)
3. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีหนังสือการส่งให้หัวหน้าสถานีตำรวจประสานศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์เพื่อขอรหัสเพื่อติดตามรายงานผลการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดผ่านระบบที่ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ได้กำหนดไว้

4. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรพัฒนาระบบที่สามารถเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศาลเยาวชนและครอบครัว สำนักงานอัยการ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ พิสูจน์หลักฐานจังหวัด กองทะเบียนประวัติอาชญากร (ทว.) เพียงระบบเดียวใช้สำหรับประสานการปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. พนักงานสอบสวน ต้องประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามผลการตรวจพิสูจน์ต่าง ๆ และมีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่สามารถประสานงานได้โดยตรง

2. พนักงานอัยการ ให้การสนับสนุนพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนการสอบสวนเด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์ และรวดเร็ว

3. ศาลเยาวชนและครอบครัว จัดช่องทางการประสานงานระหว่างพนักงานสอบสวนกับเจ้าหน้าที่ของศาลโดยตรงเพื่ออำนวยความสะดวกในการตรวจสอบการจับ การติดต่อขอรับการสนับสนุนที่ปรึกษากฎหมาย เป็นต้น

4. สำหรับหน่วยงานสนับสนุน เช่น ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ กองทะเบียนประวัติอาชญากร พิสูจน์หลักฐานจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ฯลฯ ต้องให้การสนับสนุนพนักงานสอบสวนด้วยการส่งรายงานผลการตรวจพิสูจน์ต่าง ๆ ให้กับพนักงานสอบสวนด้วยความรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยในประเด็นของการวิเคราะห์มาตรการกำหนดในการแก้ไขเยียวยาขั้นตอนระหว่างพิจารณาชั้นอัยการและศาล

2. ควรทำการวิจัยในประเด็นการติดตามเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวว่ามีการกระทำความผิดซ้ำขึ้นหรือไม่เพื่อหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาการใช้มาตรการปล่อยตัวที่เหมาะสม

3. ควรจัดทำฐานข้อมูลการปล่อยตัว การได้รับมาตรการเยียวยา และการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนเพื่อนำมาวิเคราะห์หามาตรการที่เหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ดาริน ดรณกานต์. (2553). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ศึกษากรณีการเบี่ยงเบนคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ.
- บดีนทร วิทยาภรณ์. (2552). การไม่ดำเนินคดีโดยพนักงานสอบสวนโดยใช้ดุลยพินิจ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปพนธ์ ธีระพันธ์. (2561, มิถุนายน). แนวทางการพัฒนาการเบี่ยงเบนคดีในชั้นสอบสวนที่ได้เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 47(2), 365-381.
- ปิยะพร ตันณีกุล (2558, มกราคม-ธันวาคม). กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมอาเซียน. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(2), 96-114.
- พรรษพร สุวรรณากาศ. (2565, มกราคม-มิถุนายน). การสืบเสาะและพินิจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติศาสตร์, 8(1), 137-149.
- พงศ์จิรา เชิดชู. (2558). ปัญหาการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชน. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภัทรวรรณ ทองใหญ่. (2563, ธันวาคม). การหันเหผู้กระทำความผิดออกจากระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: ศึกษากรณีการหันเหในชั้นก่อนฟ้องในประเทศไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 49(4), 727-753.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2564). พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564. เล่มที่ 138 ตอนที่ 73 ก ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2564.
- วรภัทร รัตนพานิชย์. (2562, มกราคม-มิถุนายน). กระบวนการติดตามเด็กและเยาวชนกระทำความผิดภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 45(1), 366-394.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2554). ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. 2554. ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2554. สืบค้น เมษายน 5, 2565, จาก <https://agotopic.ago.go.th/>.
- สำนักงานอัยการสูงสุด. (2563). ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2563. ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2563. สืบค้น เมษายน 5, 2565, จาก <https://agotopic.ago.go.th/>.
- สุจิตา ใจสำริด. (2561). การลงโทษเยาวชนในคดีอาญา: เหยี่ยวาแก่ไขหรือจงใจให้กระทำความผิดซ้ำ. สืบค้น เมษายน 5, 2565, จาก <https://law.mfu.ac.th/law-news/law-detail/detail/News/5587.html>.

- สุธีรักษ์ วชิรโชติ. (2554). การสอบสวนเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2553. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุนนทิพย์ จิตสว่าง. (2556). กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. กรุงเทพฯ: กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
- สุปราณี สุวรรณทรัพย์, และสุนทรี บุชิตชน. (2565, มกราคม-มิถุนายน). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. วารสารปัญญาปณิธาน, 7(1), 233-236.
- สุวรรณ คุณดิลกณัฐสา. (2564). รายงานวิจัยเรื่อง การบูรณาการมาตรฐานการปฏิบัติงานสำหรับเครือข่ายเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อรุณรัตน์ อารังศรีสุข. (2563, มกราคม-มิถุนายน). ข้อพิจารณาการลงโทษให้ได้สัดส่วน (Just Deserts) กับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในฐานความผิดซ้ำซ้อนกระทำซ้ำเรา. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 11(1), 46-63
- Ashworth, A. (2016). *Sentencing and Criminal Justice* (6th ed.). United Kingdom: Cambridge University Press.
- Babbie, E. (2001). *The Practice of Social Research* (9thed). Belmont: Wadsworth.
- Cooper, D. R., & Schindler, P. S. (2001). *Business Research Methods*. New York: McGraw-Hill Companies.
- UNICEF Thailand. (2019). *What is the Convention on the Rights of the Child?*. Retrieved January 24, 2022, from <https://www.unicef.org/thailand/th/what-is-crc>.

